

Israel som 'jøden' blandt nationer

Af Cecilie Felicia Stokholm Banke, maj 2006

For knap to måneder siden offentliggjorde de to amerikanske forskere, John Mearsheimer og Stephen Walt, en længere artikel i *London Review of Books* om "den israelske lobby". Artiklen vakte stor opstandelse, ikke mindst i jødiske kredse, for den beskrev i detaljer det, som efter forfatterernes opfattelse var den klare sammenhæng mellem Israel og USAs udenrigspolitik, styret af en indflydelsesrig jødisk lobby.

Ideen om den israelske lobbys indflydelse på amerikansk udenrigspolitik er ikke nogen nyhed. Men at to forskere, hvoraf den ene fra Harvard Kennedy School, gik ud med denne beskrivelse, var ifølge bl.a. jura-professor Alan Dershowitz ligeledes fra Harvard problematisk. Og endda antisemitisk. For her kom en akademisk bekræftelse på en igennem flere år kendt, og for nogle meget uheldig forestilling om den nære relation mellem Israel, den jødiske lobby i USA og amerikansk politik, som ifølge kritikerne manglede klare empiriske beviser.

Men hvorfor var det så problematisk? Og var det virkelig antisemitisk? Den israelske lobby er vel en rimelig faktor at inddrage, når man skal forstå USAs forhold til verden. Jo, men samtidig skriver artiklen sig ind i en gennem de senere år udbredt problematik, som handler om et stadig mere radikaliseret syn på Israel og jøder, der i visse former giver sig udslag i decideret antisemitisme og såkaldte *hate crimes*.

Det vigtigste spørgsmål i de senere års diskussion om antisemitisme er nemlig, i hvor stor udstrækning konflikten i Mellemøsten spiller ind på holdningen til jøder generelt, og om det stadig mere radikaliserede syn på Israel blandt visse muslimske miljøer bidrager til at skabe antisemitisme. I 2002 oprettede det israelske udenrigsministerium den internationale kommission, *The International Commission to Combat Anti-Semitism*, ICCA. Baggrunden var en stigende bekymring over radikaliseringen af synet på Israel og jøder i arabiske medier. Men ICCA var ikke kun bekymret over den antisemitiske retorik i arabiske medier. Hadekampagnen mod Israel og jøder skulle også at have påvirket Europa, så der i de europæiske medier og blandt den politiske elite blev udvist en stigende fjendtlighed over for Israel.

En meningsmåling foretaget i november 2003 for Europakommissionen blandt 7.500 personer fra 15 EU-lande viste, at 59 procent af europæerne anså Israel for at være den største trussel mod verdensfreden. Resultatet førte til en diplomatisk krise mellem EU og Israel. Senere undskyldte Israel, at man havde fejllæst tallene, men skaden var sket og problemet sat på dagsorden.

Hvad den meget omdebaterede meningsmåling om europæernes holdning til sammenhængen mellem Israel og verdensfreden også pegede på, var spørgsmålet, om kritik af den israelske stats politik kan sidestilles med antisemitisme, og om det

at være imod en jødisk stat, antizionisme, også er antisemitisme. Fra jødisk side er en del af problemet, at der bruges traditionelt antisemitiske slogans i kritikken af den israelske stat. I arabiske medier kan man genfinde en stor del af den antisemitiske propaganda, der stammer fra Europa, mens bøger som Hitlers *Mein Kampf* og det oprindeligt russiske smædeskrift *Zions Vises Protokoller* i dag bliver trykt i flere oplag på arabisk. Og det bekymrer ikke blot Israel.

Således kunne det amerikanske udenrigsministerium, *State Department*, i januar 2005 udsende en rapport om global antisemitisme, der bl.a. pegede på udbredt antisemitisme blandt muslimske minoriteter i Europa, som hang sammen med hændelserne i Mellemøsten. Denne form for antisemitisme blev ifølge rapporten stimuleret af satellit-tv og arabiske avisers politiske satiretegninger, og overført til indvandrersamfundene i Europa, hvor der efterfølgende opstår spændinger om det, der foregår i Mellemøsten.

Ikke overraskende har jødiske interesseorganisationer som *The Simon Wiesenthal Center* og *Anti-Defamation League* hævdet, at her er tale om deciderede *hate crimes*, som verden må reagere imod. For ikke siden jødeforfølgelserne i 1930'erne og Anden Verdenskrig har verden oplevet den form for racisme mod jøder. Men at påkalde sig det, som for Europa står som det største historiske traume i nyere tid, nemlig Holocaust, kan umiddelbart forekomme en overreaktion. Verden ser jo ikke sådan ud i dag. Flere har da også taget afstand fra denne sammenligning. Det er ikke frugtbart i forhold til at forstå nutidens problemer.

Et af Mearsheimers og Wallts kritikpunkter er den israelske lobbys brug af truslen om antisemitisme. Enhver, som kritiserer den israelske stat, risikerer at blive hængt ud som antisemit. I den forstand eksisterer der også en risiko for, at antisemitisme som begreb mister sin betydning, hvis det bliver brugt for ofte og for let.

Den britiske filosof, Brian Klug, har i den forbindelse advaret mod at overspille den antisemitiske trussel. At sammenstille de nutidige angreb på jøder og jødisk ejendom med 1930'ernes og samtidig se antisemitisme som en iboende tilstand hos ikke-jøder, bidrager ikke til, at forholdet mellem jøder og andre bliver normalt, mener Klug. Antisemitisme bliver til en fantasi om ikke-jøder på samme måde, som antisemitter skaber fantasier om jøder. Det bliver påstande mod påstande, myter mod myter. Eller som middelalderhistorikeren Gavin Langmuir udtrykker det kimæriske billeder baseret på fordomme nedarvet i århundreder gennem historien.

Såvel Klug som Langmuir gør på hver deres måde op med den meget brede brug af begrebet antisemitisme. En del af diskussionen om antisemitisme handler nemlig også om, hvordan det defineres. Hvad man mener med antisemitisme, og om det er en særlig form for racisme mod jøder, der ikke kan sidestilles med andre former for racisme.

Det interessante ved denne begrebslige diskussion er, at den definition af antisemitisme, som hidtil har været benyttet for nogle er blevet utilstrækkelig. Antisemitisme som term bør udvides til også at indbefatte en særlig form for kritik af

staten Israel, der på samme måde som den klassiske antisemitisme benytter sig af kimæriske forestillinger, ikke om jøder, men om den israelske stat. Spørgsmålet er nemlig, om der i dag findes en særlig form for antisemitisme, der er henvendt den jødiske stat. Om Israel er blevet "the Jew among nations" og har erstattet den funktion som syndeboek, jøderne før havde.

I 1300-tallets Europa blev jøderne hængt ud som skyldige i pestens hærgen. I det senmiddelalderlige Europa blev jøderne beskyldt for at dræbe kristne børn og bruge kristent blod til hemmelige ritualer i forbindelse med den jødiske påske, Pesach. Og under industrialiseringens gennembrud og sekulariseringens langsomme affortrykning blev jøden repræsentant for den omvæltning, samfundet gennemgik og kom til at indtage pladsen som den signifikante 'anden' i de europæiske nationalstatsdannelser.

Det naturlige spørgsmål vil da være, om Israel er blevet vor tids syndeboek i den forandringsproces, som den muslimske verden gennemgår, og som i kraft af internet og satellit-tv bliver overført til de europæiske indvandrersamfund, hvor der her opstår en ny form for moderniseringsproblematik med Holocaust og fortolkningen af situationen i Mellemøsten som omdrejningspunkt. Og om Israel i sin alliance med USA og som værende grundlagt af FN er blevet symbol på den verden og det samfund, som kræfter i den muslimske verden forsager.

Det mener tyske forskere i antisemitisme. Den primære form for antisemitisme findes i dag ikke mindst i den arabiske verdens kommentarer til den mellemøstlige konflikt. Et nyligt foretaget kvalitativt studie blandt lærere i danske skoler og ungdomsuddannelser viser på samme måde, at fordomme og stereotyper om jøder kan forekomme i forbindelse med diskussioner om konflikten i mellemøsten samt i forestillingen om en jødisk konspiration bag angrebet på USA den 11. september 2000. Konflikten i Mellemøsten har sammen med 11. september og Irak-krigen afstedkommet en anden form for jødehad, der netop peger Israel ud som "the Jew among nations", og gør det med en retorik, der spiller på de samme kimæriske forestillinger om jøder, som dem man kender fra mellemkrigstidens Europa.

Hvis vi da vender tilbage til artiklens udgangspunkt, hvorfor Mearsheimers og Wallts artikel var så problematisk, hænger det sammen med dette radikaliserede syn på den israelske stat, som har udviklet sig siden den anden intifada i september 2000 i både den arabiske verden og Europa. Og som gav anledning til udråbelsen af en ny form for antisemitisme, der er henvendt Israel som 'jøden blandt nationer'. Om antisemitisme så kan være ny, kan diskuteres. Men selve lanceringen af begrebet 'ny antisemitisme' vidner om en situation, der er anderledes og kræver sin egen analyse, der kan beskrive den uvilje over for Israel og den israelske stat, og som i kraft af Mellemøstkonfliktens betydning for indvandrere med arabisk og muslimsk baggrund også kommer til Europa. En uvilje, som Mearsheimer og Wallt stimulerer med deres artikel, og som giver de mere forenklede forestillinger om en verdensomspændende jødisk konspiration en akademisk overbygning.

Kilder:

Global Anti-Semitism, State Department, januar 2005

Islamic Extremism: Common Concern for Muslim And Western Publics, Pew Research, 2005

Eleverne skal lære at skelne, DIIS Report 2006:4

Hanne Adriansen & Helle Malmvig, *Mellemøsten. Lokalt, regionalt, globalt*, DIIS Publication 2005

©Cecilie Felicia Stokholm Banke, maj 2006

Ph.d, adjunkt i moderne europæisk historie, RUC, og seniorforsker på DIIS